

-Pamebhamɛ

"Nimlɔv : 16

-Wükɔ

-kwɛ 2007

"su -bha 'sëédhɛ -mü

"Gwɛɛtaawo

'WɔN -TAŊNG -MA 'GÜ 'SËÉDHɛ

Me faan dɔ -dhiang

-Bhawɔn 'to dhe 'ö
dho -Pamebhamɛ -wo
pö -mɛ nu "piü
(dhiang do ya, 'ya-
-Pamebhamɛ 'ö -kë
naɔ ma 'gü 'sëédhɛ
'ka, -a wo pö -mɛ -nu

"pɛpɛ, dhɛ =ya =kpaɔ
ka -bha -ee ? Ka
nuwɛɛ yɛ -bha mü. Kö
ka -kɔwɔn -yö dhi
bha 'aa -yë kë ?
Yi dheebhang -nu
ka -dho yi -bhawɔn

'to- 'sëédhɛ ya -a
"dhiü 'ö kë 'gbaannu
bha- -wɔn 'gü. -Yö
kë -sü yë -kë 'ka -kwɛɛ
-nu -bha see- 'ö 'wo kë
wo =në- -nu -bha.
"Kɛɛ Atanna 'saa- 'gü

'wɔn =gbaan yö 'ko
"dhiü.

Kwaa- =danwopö "sɛ 'gü -wɔn

"Kunmana "gblügbü -nu 'wo -ya

"Kwi -a "su 'ö -kë
zue 'ka bha -a
-dhekpaaɔyi
-kaɔng =plɛ ö ga
"saaga bha,
"kunmana
"gblügbü (plɛfe)
=plɛ -wo kë -ya
kwaa- "pɛɛn -ta.
'Dannɛng -dhɛ
-yaan -bha -mɛ -nu
-bha -mü 'Kwame

'Bi Tibe 'ka, 'yö
-Zɔwɛɛn -mɛ -nu
-bha 'ö -kë Ala
=Kwaku -Dheyɔngng
'ka.
=Dhɛ 'ö go 'mü, "su
'dhɛ 'ö dɔ- "piü, 'yö
=minisi "Mabri
'Tɔyakësë 'ö 'wɔn 'ö
-gban "ta 'kpaɔ -wɔn
-bha 'ö -gban -a
-bha bha, 'ö dho

"Lugwaadhö,
Maaplöö,
'Dannɛngdhö,
Teaplöö waa
-Zɔwɛɛn -dhɛ -nu
'gü =tuaabho kë-
-dhɛ 'gü; =dhɛ 'ö 'go
'mü, 'yö- pö- -nu
-dhɛ =dhɛ -gblü =ya
yɛn. Guvenöma -ya
-pö -gblü =ya yɛn.
=Dhɛ "slɛ -yö mɔɔ-

-bha kö 'wëé- -yö
=slɔɔ kö kwaa-
danwo pö "sɛ bha
-yö dɔ. "Kɛɛ 'mɛ -nu
'ö 'wo dho -a dɔ -sü
zü bho-, wo -mü
kwaa- 'në -nu 'ö 'wo
"kwi =plöö yë 'gü -a
-nu 'ka.

L'orthographe DAN

Voici ce que nous pouvons utiliser pour savoir lire et écrire en langue dan.			ëë	"këë	daba	ü	'gü	intérieur
Les consonnes et les voyelles que vous ne voyez pas ici sont les mêmes qu' en français.			ën	'kën	rassasier	üü	"güü	amère
Attention:			ëën	=klëën	entourer	ün	=blün	miette
1. c, h, j, qu et x n'existent pas en dan.			ɛa	"kɛa	sec	üün	glüün	rouler
2. r ne se trouve jamais au début d'un mot.			ɛan	gɛan"	scorpion	ü	"gü	brûler
Voici le reste de l' alphabet :			gw	-gwë	caillou	üü	"bhüü	tarir
Lettres	Exemple	Traduction	in	"bin	fleur	v	"tv	oreille
Aa	"kaa	gale	iin	"iin	ou	vv	"tvv	sauce
An	"gan	tirer	ɪ	"wɪ	parler	-Wo 'dho -kɔ (Les tons)		
Aan	saan	cadeau	u	"gbu-	fort	très haut	"dhü	arbre
aɔ	kaɔ	perdrix	kw	=kwaa	main gauche	haut	'kɔ	maison
aɔn	'daɔn-	araignée	ng ¹	gbeng	nuit	moyen	dë	père
bh	-bho	cabris	oo	-zoo	chenille	bas	=zɛ	termite
dh	dhe	mère	ɔ	'pɔ	credit	très bas	-dhɔ	amour
ee	=wee	sel	ɔn	"yɔn	huile	très haut + très bas	"klang-	singe
ɛ	"pɛ	déchirer	ɔɔn	=yɔɔn	sang	haut + très bas	'yɛnng-	soleil
ɛɛ	=wɛɛ	moquerie	ö	pö	dire	moyen + très bas saa-	savon	
ɛn	-gɛn	ped	öö	töö	panier	bas + très bas	=göö-	iroko
ɛɛn	=gblɛɛn	long	u	"su	lune	moyen + très haut gɛan"	scorpion	
ë	pë	chose	un	bun	tombeau	moyen + haut	kpuu'	souche
			uun	=yuun	asticot			

-Kwaa "Kədivua -se 'gü -wən

Me zë -pë 'ö =batoo 'bha 'wo- -dhe proba koala 'ö kē- =wəng 'Biya

'Wən bha =dhe 'ö -kē "dhü, 'wən 'ö kē 'me -nu 'ö- -nu "dhiü =sləw -a -nu "dhi -mü me "gblü -kaəng -yaaga waa- me kəngdo waa- me -kaəng =plə ö ga "saaga (30128). "Kee 'me -nu 'ö 'wo kē wo -kə yö- -nu -bha 'sēdhē -bha, -wo me "gblü "saaga waa- me kəng =plə -ö -kə "saaga waa- me "suesiö (8289). 'Me 'ö- nu -bha 'ö -tun ziaan- -wo "gblü "səodhu waa- me kəng -yiisiö ö -kə -yiisiö waa- me "saaga (5448). 'Me -nu 'ö -wa =sləw, 'wo mü.

wo -bha 'wēē- =sləw 'nu -wo me "gblü -kaəng do ö ga "suesiö waa- me kəng do ö -kə "səodhu waa- me "saəplə (19157). 'Me 'ö dhiang -nu bha -a -nu zë "dhü bha, -wa -dhe **Kalu Emanuel**. -Yö 'wēē- -yēbho -me -nu -gə -me =gban -gə -ta 'Biya. 'Me 'ö 'wən 'ö -nu =sləw bha me 'gbe -dhe -wo 'wēē- "gblü -kaəng -yiisiö (200.000) =nē- =sləw. =Ya 'go mü, 'yö me -kaəng do ö ga -yiisiö, 'ö- me do 'ö "miliəng =plə

"Kpəngtaadhē -wən

"Yi -bha pa 'ö- wo "səgə -nu 'gü

"Se -nu 'wo -kē 'Engdē, Bənggladesē, Nepalē waa- Niziöria 'ö yö -zē 'ö -kē metii "se 'ka bha, "yi -bha pa yaa 'ö- wo, -yö -wēē wən kē -sü 'ka mü -dedewo. **Engdē** -dhe bha, me "gblü do waa- me kəng "səodhu ö -kə =plə waa- me do (1521) =nē 'wo ga "yi -gə.

Bənggladesē, me kəng "saəplə (700) =nē 'wo ga. **Nepalē**, pē do bha yö -mü. **Niziöria**, -dhəkpaəyi -yiisiö -dede =nē dha 'dhö ban- 'ka gbaandhö ö də- 'ka 'ko "piü

'Wən 'ö -gban "se "gla -wən -nu -bha

"Kwi -a "su 'ö -kē zue 'ka 'ö -ziö ya, "se 'bha 'wo- -dhe itali, "kwi -naa "se 'ka, -a 'gü -me -nu 'bha -wo kē -nu kwa -gə yö. -Wa -Pö =dhe kwaa- 'banngkö -nu bha, wəng- -nu woo yē kē wo 'kwēē-. -A -wən 'gü, woo 'nē dhebē -nu -bha yēkē -dhe do də ; woo 'nē gləwən' -nu 'sü kö -wo 'dho -nu 'ka wo -gə "se bha- 'gü kö -wa -nu draan- 'wən -sē 'gbe -yē 'ka. Woo =badhong -zuö -dhe

=klang- "kwəngdhe do -ya yö. -A yē 'bha -nu wo mü 'ö woo- -nu kē. -A -nu =gban -da 'kwēē -sü səngg -yö kwaa- 'wēē- ya, -a "miliaa -kaəngdo (10.000.000.000). Woo do bha =wa 'kə "gblügbü kəng =plə waa- 'kə do (201) -yē zü bho Bəngziēvilö kwa -gə yö. -Ya -nu "piü 'zü =dhe yē =gban -yö yən "su -kaəng do ö ga "səodhu "piü.

'Wən 'ö -gban -potaasü -wən -bha.

Gine Konakri

-Kwe ya- 'gü (2007), 'ö sü zanvie 'ö -ziö -ya -bha, me -kaəng "saədo ö ga "saəplə (67) =nē 'ö =wa

ga =kö "se bha- 'gü. =Ya 'go mü 'me -nu 'ö 'wo

“yua sεε” -ta, -wo με “gblü do waa- με këng
“saöple ö -kə “saödo waa- με -yiisiö (1764).
“Yua’ö “dhü bha, -yö με -kë mü =dhe ?
“Yua bha ‘ö ‘me ‘ö- kë sië, -a -με “gblü -yö -ziö.
-Yö -pe. “Yi mü -dhö -ya -με -kë -dedewo. =Ya
‘go mü, -yö =kplεε “vaandhö. ‘Yö “siü ‘yaa wliüü”
-a -με kwi ‘gü -së ‘ka.

Komwö

“Yua do bha -yö kë με këng do ö -kə “saödo
(160) -zë “sε bha- ‘gü. “Kwi -nu -wo “yua bha-
-dhe **kolera**.

'Wən 'ö -gban troo -nu -bha με wəkə -nu 'gü

-Buakεε

“Kwi -a “su ‘ö -kë desangblëe
‘ka ‘ö -ziö ya, -a -dhekpaoyi
“saöple (7) ‘ö gun bha, -ya
‘flëë- ‘gü dhe ‘ö -kë
engdepanngdanngsü ‘ka, ‘ö
‘kwa- =slöw -kwε “gblü do
waa- -kwε këng “suesiö ö -kə

“saödo (1960) -naa ‘ka bha, -a
‘fetö -yö -gun ‘ka.
‘fetö bha, “tanbho -με -nu
“wo “kədivua waa- με ‘dhe
-nu ‘ö ‘wo go “sε “wεε ‘gü,
-wo kë wo ‘ko -yö -Buakεε
‘wo “tan bho, ‘wo- -zən =dhe
-gblü ‘ö yën bha, =ya dhi wo

-dhe. “Tan bha -wo kë -a -kë
“dhü gbang do bha- ‘gü ‘ö to-
‘ka “dhü ‘ö -dhe ‘dhö =kpaö
‘ka. “Tan ‘ö “dhü bha, -a kë
-kə -gen -yan -kaöng do ö ga
-yiisiö (14) -naa =në bha. Troo
bha -yö kë dhi -dedewo.

"Yu -wən

Düme tii ‘ö go =Dakaa

-Məssiimi do bha -wa -dhe
Seidu.

Seidu -yö -gun “kwi gən do
-bha pë -kpame ‘ka
“Kədivua. =Dhe ‘ö ‘wo- gba
“tεε pa -dhekpaoyi
(kənnngzie) ‘në ‘bha ‘ka, ‘yö
dho wo -gə “sε ‘gü, ö -με
-nu =tuaabho. -Yö -to mü
‘yö dhe sü. Dhebë tii =gblεen
“gbaklaagbaklaa
(faanfaansü.) =Dhe yöö nu ö
bha dhebë bha- ‘ka, ‘yö =sua
-kë -dhe ‘ö- pö yö -zë ö
-gəme ‘kpii- ‘ka kwaa- “sε
ya- ‘gü.

=Dhe ‘wo nu ‘wo =loo, ‘yö
dho =kö ö bha dhebë ‘ka
-dhe ‘ö gun -wə sië -bha ‘gü.
-Dhe bha, -a -de -wəta ‘dhii-
‘yaa gun -së.

-A -wən ‘gü, -dhekpaoyi do
‘ka, =dhe ‘ö- -gəmedë
(=patrənnng), ‘ö -ziö ‘ö dho yë
“dhiü, -a -dhe ‘yii =gwëë ‘yö
nu ö bha dhebë ‘ka ‘kəadhö

‘yö ‘wo dho “kwi gən bha, -a
-gə ‘dhii- -ta =zəw kö ‘wo wo
-de “dhia bho ‘dhii- “plëë
-plëë -ta mü -wa !

“Kwi gən =de ‘pö ‘ö =loo yë
“dhiü, ‘yö- -zo ‘dhö bhə pë
‘bha ‘ka, ‘yö ö yeekë ‘ö nu -a
‘sü -dhe ‘gü. ‘Ö =loo, ‘yö gə
“truu -piö, ‘ö- -piö, ‘ö- -piö;
-a -gen -mü =dhe kö Seidu
‘yaa “kwεε “pu sië.

“Suü yaa ‘ö -da Seidu ‘gü
bha, ‘yö ö bha dhebë -da
“kwi gən -bha sə -nu -dun
‘gü -pë ‘gü. -Wa -dhe “kwi
-wo ‘gü plakaa. ‘Yö- “dhi ta-
-zü; ‘yö -ziö ‘ö dho “kwεε
“pu -dhe ‘gü ö -gəmedë
-gə.

=Dhe “kwi gən bha ‘ö -da
‘kəadhö, ‘yii dhiang “wεε
‘bha zë Seidu -dhe. Ziö =në-
wo ‘ö dho ‘kədhi ‘ö -wə ‘gü
bha- ‘gü. -Aga, ‘pë ‘ö- -zo
‘dhö bhə- ‘ka bha, ‘yö -gun
plakaa bha- ‘gü ‘pö. -A “dhi

‘ö dho- “pu-, ‘yö -kpan
dhebë bha- -bha mü. “Suü
yaa ‘ö -kan “Kwi gən ‘gü bha,
‘yö Seidu -dhe -biang ‘ka,
‘yö- dhea” kpə ‘ö pö-: << ‘Yö
-më ‘ö ya ?>>

Seidu =de ‘pö “suü ‘ö -da ‘gü
bha, -a zuë” =gbaan ‘wü-
-bha. -Aga, ‘yö- pö: <<
=Patrənnng, =sε ‘diaablë
‘nuaa- dö Dakaa. >> -Waa pö
“dhü kö -wa -pö düme tii ‘ö
go Dakaa.

‘A, kö “kwi gən =ya ziö
-biang ‘ka, =ya ‘dho =polisë
-dhe kö -wo nu -wo
‘diaablë ‘nuaa- dö Dakaa
bha- ‘kun.

‘Ö nu =polisë ‘ka, kö Seidu
=ya ö bha dhebë zun ‘nu
“kpenng. -A kë “dhü -sü
bha- ‘gü, ‘wii -kpan -bha.

-Kwaa ‘wən dö =dhe “kwi
‘gbe -dhe -wo “suü- düme
-gə -dedewo. -A -wən
‘gü, -dhekpaoyi ‘ö dö-

“piü, ‘yö waa- Seidu ‘wo ‘kə
“wεε sü, ‘wo wo =kwεε- -wlö

‘wo- ‘kə ‘dhe bha- to ‘diaablë
‘nuaa dö Dakaa bha- -g ə.

"Gwüng

<< Mεbhudhe -yö =dhe -kaa “dhü ‘dhö, ‘Bha- “gan, ‘yii- "gan 'yö 'ü- =yöön mü. >>
-A suu -yö -kë =dhe ‘bha ü këyö faan dö kö -yö ö -dewo draan- ‘yii “wı- -bha, ‘ü kwaa- -zü.

Pë -Wlangda -sü

-Pamebhame -wo pö -mε -nu, ka zuë” =nii -yö -da, -a -gen -mü =dhe kwaa- 'sëedhe do -yö -dho zun
"kpenn "su do ya- 'gü.

Pë "bin ‘ö ya -a - ga -sê ‘ka .-A do -zë 'ka -dhe "saaga -ya -bha. -A -nu mœ-

‘Ka ka bo ‘sëedhe ya- -wo pö -sü ‘ka, ‘wən ‘bha =ya kë ka -gə kö ‘ka pö yi -dhe, -ka ‘sëedhe kë kö ‘ka bə.
Yii- ‘dresü =nε : =Kest Dhiföngsü 06.39.06.88 Lo Zafe 08.18.08.88 / www.pamebhame.info
‘Ka dho -kpan -a “dhö -bha -bha ‘mε ‘ö- “piü “Maadhö, -wa -dhe “Zε Emanieε. -A -bha tiotioo
“nimlvv =nε: 07-17-19-38

‘Mε -nu ‘ö ‘wo ‘sëedhe ‘ö ya -kë, wo -mü =Sai Zoziasü , "Dhögbo Zafe, =Kest Məyan
Dhiföngsü, Valangten Vidrinö waa- Edhena Pedhekwalösökaya ‘ö- -nu =gban =plε
‘wo go Dhusi ‘ö -da “Anesü ‘ö go ‘Suisü , -a -nu ‘ka.